

mert az szükséges volt egy tágabb világ megismeréséhez. Az euklideszi geometria igaz volt a maga korában is, ma is és a jövőben is az lesz. De a valóságnak csak egy korlátozott területére vonatkozik az érvénye. Bolyai és Labacsevszkij ugyan más axiómarendszert alkottak, általánosabbat, de *nem a végső igazságot (kiemelés tőlem – B. D.)* is magában hordó rendszert”.

A Gödel-tételről pedig ezt írja: „...azt bizonyította be, hogy minden formalizált axiómarendszerben vannak olyan tételek, ame-

lyek azon belül sem nem cáfolhatók, sem nem bizonyíthatók”. Vagyis, „...ha egy bizonyos általános feltételeknek eleget tevő axiómarendszer ellentmondásmentes, akkor nem lehet teljes”.

A könyv részletes irodalmi jegyzékkel és névmutatóval zárul. Végül csatlakozik hozzá egy 32 oldalas, Kérdő Kálmán által írt függelék (külön oldalszámozással), amely a modern matematika fejlődését foglalja össze, utalással a fizikára.

Berényi Dénes

A tudományos gondolkodás nyitottsága

Szerk. Gaál Botond és Végh László

Debreceni Református Hittudományi Egyetem, Hatvani István Teológiai Központ, Debrecen, 2007. 236 lap

A tetszetős kivitelű kisméretű könyv a Hatvani István Teológiai Kutatóközpont által kétévénként rendezett konferencia-sorozat hetedik alkalommal megrendezett konferenciájának az anyagát tartalmazza. A sorozat különben teológusok és természettudósok számára biztosít fórumot egyes közös érdeklődésre számot tartó kérdések megvitatására. Az egyes konferenciák meghatározott tematikájúak, így a mostani, sorrendben a hetedik, 2005. novemberében lezajlott konferencia, és így az ismertető könyv témaköre a *tudományos gondolkodás nyitottsága*, ami különben a könyv címe is.

A könyv Végh László bevezetésén kívül öt tanulmányt tartalmaz, továbbá egy rövid tájékoztatót a konferenciát rendező kutatóközponttól (HITEK) *Kovács Ábrahám* tollából, végül Gaál Botond könyvismertetését J. W. von Huyssteen „Egyedül a világban? – Az emberi egyediség a tudományban és a teológiában” című könyvéről.

Az ismertető könyv különös saját-sága, hogy minden tanulmány, de a beveze-

tés és a könyvismertetés is teljes egészében angol nyelven is megjelenik közvetlenül a magyar nyelvű szöveget követően.

Egy-egy jellemző gondolat az egyes tanulmányokról.

Végh László a „Bevezető gondolatokban” a tudás és a hit alapjait elemzi, és röviden ismerteti a könyvben közölt egyes tanulmányok tartalmát.

Gaál Botond („A világ nyitott”) röviden végigköveti – beleértve a teológiát is – a tudományok, főleg a matematika fejlődését, és megállapítja, hogy „...az emberi értelem végtelenül nyitott a teremtett mindenség felfogására...”

Kvasz László, a pozsonyi filozófus, matematikus tanulmányában („Az ókori világ felnyitása és a modern tudomány születése”) bemutatja, hogy a modern természettudomány kezdeteinél a 17. században, Galilei, Descartes, Newton munkáiban bőven találunk teológiai utalásokat, érveket, amelyek teljesen idegenek a mai természettudományos közleményekben.

Hans Schwarz régensburgi teológus („Az evolúció hatása a teológiára Nagy-Britanniában és Észak-Amerikában”) Darwin evolúciós elméletének fogadtatását – főleg a teológusok részéről –, ennek különbségeit mutatja be a különböző országokban és ezek okait elemzi.

A „Kozmológiai fordulópontok: hogyan látjuk ma a világot?” *Trócsányi Zoltán* fizikus tanulmánya. Röviden végigköveti a világlátás Kopernikusz–Kepler–Hubble forradalmát és tömören, de nagyon pontosan foglalja össze mai ismereteinket az ősrobbanásról, kitérve a megfelelő mérési és instrumentális alapokra is.

Az emberi agy működésével, az állati aggyal szembeni, főleg az emberi beszéd-

ben tükröződő egyediségével, *Székelly György* agykutató tanulmánya foglalkozik („Mennyire nyitott az emberi agy?”)

A könyvben néhány színes ábra, ill. fénykép is található.

Befejezésül a recenzensnek két megjegyzése van. Az egyik, hogy egyértelműen különbséget kell tenni a világ nyitottsága és a tudományok nyitottsága között, és ez nem mindig jelentkezik világosan a könyvben, illetve az egyes tanulmányokban. A másik, egészen más jellegű megjegyzés, hogy az egyes tanulmányok végén hasznos lett volna az egyes kérdések további tanulmányozásra néhány a témába vágó szakmunka megadása.

Berényi Dénes

Kántor Sándorné:

Híres matematikatanárok és tanítványok a debreceni iskolákban

Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, 2007. 180 lap

A matematika a művészetek közeli rokona, ezért története – még tanításának a története is – egyéniségek története. Érdekfeszítő könyvet írt Kántor Sándorné az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum *Mesterek és tanítványok* sorozatában a debreceni nagy tanáregyéniségekről. A könyv meggyőző erővel mutatja fel három évszázad debreceni matematikatanításának kiválóságát, főként a tanári egyéniségek arcképének felrajzolásával. A Református Kollégium hőskorának történetében a nagy tanáregyéniségek tanár–tanítványi láncolatot alkotnak, és ezt a könyv híven követi. A későbbi korok azonban lehet, hogy gazdagabb, de kuszább párhuzamos és széttartó életpályákat hoztak létre, és ezek bemutatásakor a könyv szerkezete is lazul; a tanítványok némelyike csak a tanú szerepét tölti be, mások – nem matematikusok is – nehezen el-

dönthetően, mintha saját kiválóságuk jogán szerepelnének.

A szerző osztja a debreceni lokálpatrióták hitét Debrecen megőrző, megtartó, megújító erejéről, és ezt a Református Kollégium kisugárzásának tulajdonítja. Kíváncsi volnék rá, hogy a város legkiválóbb szülötte, Csokonai Vitéz Mihály is így gondolta-e, amikor kicsapták a Református Kollégiumból. Én, aki a 20. század második felét Debrecenben éltem le, ezzel ellentétes tapasztalatokra is szert tettem. A városban a kommunizmus idején a szellemi elnyomás, a hagyományellenesség és az ideológiai ortodoxia kitaszító erői voltak túlsúlyban. Debrecen a 20. században nem tudott már a gondolatban bujdosók Bako-nya lenni, mint ahogy Budapest még tudott. Sajnos, szerepe azóta is inkább kibocsátó, mint vonzó vagy megtartó. Igaz, a matema-